

przedstawianych zagadnień w świetle najnowszych dokumentów Kościoła i to nie tylko ściśle prawnych. Omówiona powyżej publikacja, ze względu na obszerną i rzeczową wykładnię, znacząco przyczynia się do zrozumienia i rozwoju nauki o kościelnym *munus sanctificandi*. Podręcznik stanowi doskonale narzędzie nie tylko dla pasterzy Kościoła czy osób zajmujących się zawodowo prawem kanonicznym, ale stanowi doskonale narzędzie także i dla tych, którzy odbywają studia z zakresu prawa kanonicznego albo są zainteresowani życiem Kościoła i sprawami prawnymi w ogólności. Zadanie uświęcania Kościoła nie wyczerpuje się bowiem w sakramentach (kan. 840) i w innych aktach liturgicznych, jak sakramentalia (kan. 1166), w spełnieniu których jest wykonywana władza uświęcenia, lecz obejmuje całe życie chrześcijanina, który na mocy chrztu wykonuje swoje kapłaństwo w przyjmowaniu sakramentów, w modlitwie i dziękczynieniu, w świadectwie świętego życia, w pokucie, w umartwieniu i czynnej miłości wszystkich tych rzeczy, poprzez które Królestwo Chrystusa jest zaszczepianie i umacnianie w duszach oraz przyczynia się do zbawienia świata (kan. 839 § 1).

o. Dariusz Borek, O.Carm.

**Anna Słowikowska, *Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne*,
Lublin 2014, ss. 278.**

Sobór Watykański II zwrócił szczególną uwagę na pozycję osób świeckich w Kościele, a także ich partycypację w sprawowaniu sakramentów. Świeccy uczestniczą w kapłaństwie wspólnym Jezusa Chrystusa, będąc wezwani do realizacji misji Kościoła w świecie, każdy jednakże według właściwej sobie pozycji. W jedności misji tej Wspólnoty istnieje bowiem różnorodność posługiwania. Ludzie świeccy, biorąc udział w funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Syna Bożego, wypełniają swoje zadania w posłannictwie całego Ludu Bożego oraz w całym świecie. Te soborowe postulaty znalazły swoje odzwierciedlenie w *Kodeksie prawa kanonicznego* papieża Jana Pawła II. Normy ściśle liturgiczne, decyzją jego redaktorów nie zostały jednak włączone do tego zbioru.

Autorka recenzowanej publikacji zajęła się problemem uczestnictwa świeckich w misji uświęcania Kościoła, a dokładniej w łacińskiej liturgii sakramentów. Interesuje ją wspomniana tematyka z punktu widzenia

regulacji prawnych. Analiza norm skupia się na podstawach prawnych i różnorodnych formach udziału wiernych, nieposiadających sakramentu święceń w liturgii, na gruncie obowiązującego prawa kanonicznego.

Monografia stanowi próbę całościowego ujęcia podjętej tematyki na gruncie kanonistyki polskiej. Składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia, wykazu skrótów, bibliografii, spisu treści oraz streszczeń i spisów treści w językach francuskim i angielskim. Liczy 278 stron.

W rozdziale pierwszym autorka odnosi się do teologiczno-prawnych podstaw uczestnictwa wiernych świeckich w liturgii, uzdolnionych i uprawnionych do sprawowania liturgii z racji przyjęcia sakramentu chrztu. Zostały tutaj syntetycznie ukazane teologiczne modele Kościoła, stanowiącego tajemnicę zbawienia. Kościół pojmowany jako wspólnota Ludu Bożego stanowi podstawę równości wszystkich wiernych wobec zbawienia. W rozdziale tym znajdujemy analizę zagadnień dotyczących liturgii i prawa liturgicznego w kanonicznym porządku prawnym. Ponadto zdefiniowano pojęcie partycypacji oraz ukazano uczestnictwo w kontekście wypełniania wspomnianej misji uświęcania Kościoła.

Kolejne rozdziały dotyczą sposobów uczestnictwa wiernych w liturgii. Drugi, to dogłębna analiza norm czwartej księgi *Kodeksu prawa kanonicznego*, a także obrzędów sakramentów i sakramentaliów, odnoszących się do świeckich, będących podmiotami poszczególnych sakramentów, a także czynnie uczestniczących w sprawowaniu pozostałych aktów kultu Bożego. Badania przeprowadzone przez autorkę zwracają szczególną uwagę na przepisy regulujące proces przygotowania wiernych do sprawowania liturgii, udziału w niej oraz w liturgii tych sakramentów i innych aktów kultu, w których partycypacja świeckich nie jest *sensu stricte* wymagana.

Rozdział trzeci ukazuje praktyczne sytuacje, w których wierni świeccy czynnie, świadomie, owocnie, rozumnie i pobożnie uczestniczą w sprawowanej liturgii. Specyfikę tego uczestnictwa prawodawca kościelny określa w formie posług, obowiązków i zadań, pojawiających się w sytuacji braku wyświęconych szafarzy.

W recenzowanej monografii da się zauważyć pasję badawczą autorki oraz wielką dociekliwość. Do niektórych regulacji prawnych podchodzi bardzo krytycznie, merytorycznie uzasadniając swoje zastrzeżenia. Temat podjęty przez nią, pomimo upływu stosunkowo długiego okresu czasu od zakończenia II Soboru Watykańskiego, jak widać pozostaje wciąż aktualny i wymaga nieustannych badań na wielu płaszczyznach, również prawnoliturgicznej. Kontrowersyjną decyzją autorki jest omawianie norm

wchodzących w skład ksiąg liturgicznych, jako źródeł prawa liturgicznego prawie zupełnie na samym końcu (dopiero przed zwyczajem prawnym), po innych źródłach, podczas gdy wspomniane księgi zawierają wspomniane prawo na pierwszym miejscu. W innych dokumentach Stolicy Apostolskiej, w tym w kodeksie, prawo liturgiczne występuje niejako dodatkowo, o czym autorka pisze we wstępie do swojej książki. Ponadto prowadząc kwerendę naukową nie dotarła do wszystkich, powstałych w języku polskim publikacji, dotyczących podjętej tematyki, np. nie uwzględniła obszernej monografii o ustanawianiu w Kościele szafarzy sakramentów, w tym również osób świeckich, pisząc o ich szafarstwie w liturgii w rozdziale trzecim.

Reasumując trzeba jednak podkreślić, iż jest to pierwsza polska publikacja, w której tak szeroko, wielopłaszczyznowo, dokonano analizy problematyki misji świeckich w Kościele, z podkreśleniem ich uczestnictwa w liturgii. Z pewnością książka przysłuży się do lepszego zrozumienia właściwego człowiekowi świeckiemu miejsca w Kościele, uświadamiając mu oraz jego duszpasterzom, na ile można jeszcze poszerzyć płaszczyznę czynnego uczestnictwa opisywanych osób w liturgicznym życiu konkretnych parafii.

ks. Zbigniew Janczewski